

FEDERÁLNÍ MINISTERSTVO VNITRA

Č.j.: OV—039/A—89

31. V 1989

~~TAJNÉ!~~

Výtisk č. 13

Počet listů: 8 ✓

Počet příloh: 12/14 ✓

DENNÍ SITUAČNÍ ZPRÁVA č. 55

Upozornění: materiál je určen výhradně k informaci adresáta.

Nesmí být rozmnožován a po využití podléhá do 10 dnů vrácení federálnímu ministerstvu vnitra (odboru analytiky a informací Vnitřní a organizační správy FMV).

1. Bezpečnostní situace v ČSSR

V průběhu 30. května 1989 nebylo silami a prostředky federálního ministerstva vnitra, Sboru národní bezpečnosti a Pohraniční stráže zaznamenáno závažné narušení veřejného pořádku a klidu.

Nebyla zaznamenána závažná nepřátelská činnost vnějšího protivníka.

Ve státobezpečnostní oblasti bylo zaznamenáno pokračování organizace veřejného protestního shromáždění občanů, k němuž má dojít v Praze 1 dne 31. května 1989 v dopoledních hodinách.

Nebyly zjištěny závadové nápisy ani rozšiřování protisocialistických letáků, v Severočeském kraji byl zaznamenán klamný výhrůžný anonymní telefonát.

Nedošlo k závažné mimořádné události v čs. národním hospodářství, dopravě a spojích.

V okrese Hodonín došlo 30.5.1989 ve večerních hodinách k živelní pohromě, se zaplavením budov. K usmrcení ani zranění občanů nedošlo.

2. Nepřátelská činnost

b/ Ve Středoslovenském kraji byl zaznamenán pokus rozšířit na toto teritorium nelegální činnost tzv. nezávislých ekologických skupin, podněcovaných exponenty vnitřního protivníka z Východočeského kraje.

V Děčíně byl zaznamenán anonymní telefonát na linku 158, vyhrožující výbuchem budovy OV KSČ. Provedená prohlídka potvrdila výhrůžku jako klamnou.

Ve dnech 29. a 30.5.1989 byly v Praze na dvou místech zjištěny leták a cyklostylovaný plakát, vyzývající obyvatele Malé Strany k manifestaci na Kampě dne 31.5.1989, v dopoledních hodinách (protest proti přestavbě souboru budov v oblasti Karlova mostu a okolí, o němž jsme již informovali). V této spojitosti bylo zjištěno, že obyvatelé Kampy projevili o manifestaci zájem a předpokládají, že této skutečnosti zneužije i "charta-77". Budou přijata opatření ke kontrole uvedeného teritoria a k zabránění narušení veřejného pořádku.

Ve Východoslovenském kraji byl zjištěn výskyt jednoho výtisku samizdatového časopisu "PĚNA" vydávaného údajně exponenty vnitřního protivníka z Brna a určeného proudu tzv. alternativní kultury. Tiskovina obsahuje články s výraznou antisovětskou orientací. Jsou prováděna opatření k zamezení případnému ^{ho} rozširování samizdatů tohoto typu na východním Slovensku.

Na stejném teritoriu je zaznamenávána vzrůstající agresivita odpůrců Sdružení katolických duchovních PACEM in TERRIS, namířená proti osobám z Východoslovenského kraje, angažovaným v tomto sdružení. Projevy nesouhlasu s jejich angažovaností se nejčastěji vyskytují ve formě nátlakových anonymních telefonátů, v nichž je vyhrožováno i fyzickým násilím. Po pachatelích se pátrá.

3. Negativní jevy a poruchy v národním hospodářství

V průběhu 30. května 1989 nebyly na území ČSSR závažné jevy a události uvedeného charakteru zaznamenány.

4. Nejzávažnější mimořádné události a kriminální trestná činnost

a) Mimořádné události v národním hospodářství a živelní pohromy

Dne 30. května 1989 kolem 18.00 hodin došlo v katastru obce Moravany (okr. Hodonín) v důsledku bouřky spojené s průtrží mračen k zaplavení kulturního domu, pohostinství, 10 rodinných domků a silnice. Ke zranění osob nedošlo. Způsobená škoda činí asi 300 000 Kčs. Po ukončení likvidačních prací bude škoda upřesněna.

Vyšetřuje OS SNB Hodonín a příslušná odborná komise.

Dne 26. dubna 1989 došlo v n.p. Perla Zábřeh (okr. Šumperk) k poškození mykacího stroje vyroběného v NSR. Demontáž stroje byla provedena pracovníky výrobce až v době od 4. do 26. května 1989. Bylo prokázáno, že havárie byla způsobena nezjištěným předmětem, který byl ve slisovaném balíku příze. Škoda činí asi 450 000 Kčs. Cizí zavinění nebylo zjištěno.

Vyšetřuje OS SNB Šumperk.

V noci na 30. května 1989 v n.p. Prefa Košice, závod Orlov (okr. Stará Lubovňa) podnapilý topič [REDACTED] (nar. 1949, bytem Orlov) zatopil pod dvěma kotli, aniž je naplnil vodou. Poškozením jejich tlakových částí, v důsledku tepla, vznikla uvedenému podniku škoda ve výši asi 160 000 Kčs. Následná se odhaduje na 20 000 Kčs. [REDACTED] byl po odběru krve na zkoušku alkoholu zadržen.

Vyšetřuje OS SNB Stará Lubovňa.

c) Majetková trestná činnost

Dne 30. května 1989 bylo v Teplicích zahájeno stíhání pro trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky proti [REDACTED] (nar. 1941, bytem Chomutov, ředitel závodu O3 Chomutov, Severočeská konstruktiva k.p. Ústí nad Labem, člen KSC). Jmenovaný v roce 1987 jako ředitel závodu O2 Teplice výše uvedeného podniku v úmyslu zajistit plnění úkolů organizace nechal v rozporu se mzdovými předpisy vyplatit částku 418 104 Kčs pracovníkům t.zv. slovenské výpomoci.

Vyšetřuje OS SNB Teplice.

Dne 30. května 1989 byl v Praze 5 vzat do vazby pro trestný čin krádeže [REDACTED] (nar. 1960, bytem Brandýs nad Orlicí, okr. Ústí nad Orlicí, bez pracovního poměru, 2x soudně trestán). Jmenovaný dne 29. května 1989 mezi 16.00 a 18.00 hodin odcizil z kanceláře vedoucího hotelu Balkán v Praze 5 kufřík s obsahem 210 000 Kčs, 800 US dolarů a 300 DM a doklady na jméno [REDACTED] (nar. 1943, bytem Praha 4, vedoucí hotelu). Kufřík s uvedeným obsahem byl u pachatele nalezen a předán zpět poškozenému.

Vyšetřuje OS SNB Praha 5.

Navazuje na DSZ ze dne 29. května 1989: k odcizení registračního přístroje GRE-4 a osobních dokladů na jméno [REDACTED] (nar. 1963) se způsobenou škodou asi 200 000 Kčs. V průběhu šetření byla výše škody upřesněna na částku 54 540 Kčs.

Vyšetřuje OS SNB Praha 9.

Dne 30. května 1989 bylo na území ČSSR hlášeno 78 případů krádeží vloupáním, z toho:

	do obchodů a restaurací	bytů	rekreačních objektů	motorových vozidel	ostatní	škoda celkem
CSR	7	7	8	9	25	125 100
SSR	3	1	11	1	6	76 200
ČSSR	10	8	19	10	31	201 300

d) Dopravní nehody leteckých, kolejových a silničních prostředků

Dne 30. dubna 1989 ve 14.45 hodin na silnici u obce Svinary (okr. Hradec Králové) řidič osobního automobilu RNDr. Jiří [REDACTED] (nar. 1957, bytem Hradec Králové, výzkumný pracovník) vlivem únavy usnul, vjel do protisměru a zde srazil a usmrtil 2 cyklisty a třetího lehce zranil. Způsobená škoda na vozidle a kolech činí asi 6 000 Kčs. [REDACTED] je stíhán pro trestný čin ublížení na zdraví.

Vyšetřuje OS SNB Hradec Králové.

Dopravní nehody dne 30. května 1989

	počet nehod	usmrceno osob	těžce zraněno osob	hmotná škoda v Kčs
CSR	226	5	13	1 157 500
SSR	75	1	7	331 100
ČSSR	301	6	20	1 488 600

e) Ostatní mimořádné události a závažná trestná činnost

Dne 30. května 1989 bylo v Ústí nad Labem zahájeno stíhání pro trestný čin přijímání úplatků proti MUDr. [REDACTED] (nar. 1937, bytem Hoštka, okr. Litoměřice, obvodní lékař OUNZ Mělník). Jmenovaný od počátku roku 1985 do současné doby přijal v souvislosti s poskytováním zdravotnické péče věcné a peněžní úplatky v celkové částce nejméně 20 000 Kčs. Krajským prokurátorem v Ústí nad Labem byl jmenovaný vzat do vazby. Pro podezření z trestného činu podílnictví byla задрžena manželka jmenovaného [REDACTED] (nar. 1953, geriatrická sestra OUNZ Litoměřice).

Vyšetřuje KS SNB Ústí nad Labem.

Dne 30. května 1989 bylo v Tachově zahájeno stíhání pro trestné činy porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou a nedovolené ozbrojování proti příslušníku NSR [REDACTED] (nar. 1944). Jmenovaný dne 29. května 1989 ve 22.00 hodin na hraničním přechodu Rozvadov (okr. Tachov) při odjezdu z ČSSR do NSR zatajil před celní kontrolou 2 lovecké pušky, 1 724 poštovních známek, 15 ks valounků ze žlutého kovu, 1 snubní prsten ze žlutého kovu, 9 ks zlomků žlutého kovu a 1 řetízek s přívěskem ze žlutého kovu, vše v hodnotě asi 30 000 Kčs. Zboží měl ukryto na různých místech v osobním automobilu.

Vyšetřuje OS SNB Tachov.

Dne 30. května 1989 narušilo hranici se socialistickým státem 9 občanů ČSSR, 5 NDR a 6 PLR.

Z emigrace v USA se vrátil 1 občan ČSSR.

5. Názory a nálady obyvatelstva

V současném období, ve spojitosti s probíhajícím sjezdem lidových poslanců v SSSR, jsou v prostředí pracovníků čs. sdělovacích prostředků v neformálních diskusích vyjadřovány obavy o další politický vývoj v ČSSR. Rozšířilo se tvrzení, že Michail Gorbačov přecenil šíři břehů glasnosti a nyní už je protisocialistickými silami v zemi manipulován stejným způsobem jako DUBČEK v krizových letech v ČSSR. Podle některých tvrzení se M. Gorbačov stal v ČSSR vzorem pro osoby antikomunistického smýšlení, usilující o reformu společenského zřízení. Soudí se, že Sovětský svaz stojí na pokraji hluboké krize a dochází k domněnkám, že nemá daleko k občanské válce.

Dne 30. května 1989 bylo vyhlášeno celostátní pátrání po ozbrojeném vojenském zběhu Sovětské armády Andreji Borisoviči ČERNYCHOVOVI (nar. 1970, zařazen u posádky Česká Třebová, okr. Ústí nad Orlicí). Jmenovaný téhož dne mezi 02.00 a 03.00 hodinou uprchl, ozbrojený samopalem s 60 ks nábojů, ze strážního stanoviště svého útvaru a zdržuje se na neznámém místě.

Opatření organizuje FKÚ FS VB.

Rozdělovník:

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra
s. Hegenbart

Vedoucí FKV
předseda národního výboru
s. Pilský
s. Komárek
OMS

Navazuje na DSZ ze dne 25. května 1989: k těžkému zranění npor. SNB Otakara ŠPALÍKA (nar. 1949), 1 příslušníka LM a lehkému zranění dalších 3 příslušníků LM při házení ručních granátů na střelnici Sovětské armády v Kuřivodech (okr. Česká Lípa). Dne 27. května 1989 v nemocnici v České Lípě na následky zranění zemřel člen LM Arnošt KOVÁRNA (nar. 1948, bytem Pelečany, okr. Semily). K upřesnění příčiny smrti byla provedena soudní pitva.

Vyšetřuje OS SNB Česká Lípa.

Dne 26. května 1989 v odpoledních hodinách se v Praze 10 pokusil spáchat sebevraždu požitím většího množství léků mjr. SNB JUDr. [] (nar. 1948, referent II. správy SNB). Motivem činu byly pravděpodobně rodinné neshody.

Vyšetřuje inspekce ministra vnitra ČSSR.

Rozdělovník:

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra
s. Hegenbart

*Vedoucí ředitelství
A. Pálský
A. Komárek*

Pozvání A. DUBČEKA do Španělska

Prostřednictvím španělského velvyslanectví /ZÚ/ v Praze bylo FMZV ČSSR dáno na vědomí /aniž s ním bylo pozvání konzultováno/, že bývalý 1. tajemník ÚV KSČ Alexander DUBČEK byl pozván univerzitou Complutense v Madridu, aby se jako přednášející zúčastnil letních kurzů, které univerzita pořádá od 24. do 28.7.1989 v San Lorenzo del Escorial ve Španělsku. DUBČEK pozvání přijal a předpokládá, že na základě intervence španělského ZÚ v Praze na FMZV bude v tomto případě jeho žádosti vyhověno.

Význam plánované akce je o to větší, že se letních kurzů mají jako přednášející zúčastnit mj. i významné osobnosti z politických kruhů kapitalistických i socialistických zemí, jako např. gen. tajemník OSN Javier Pérez de Cuéllar, Willi Brandt, Zbygniew Brzezinski, Gennadij Gerasimov, M. Tatu /z listu de Mandé/, Zdeněk MLYNÁŘ apod. Alexander DUBČEK rovněž obdržel pozvání k účasti na 8. konventu pro jaderné odzbrojení, který se koná ve dnech 6.-9.7.1989.

Případný výjezd DUBČEKA do Španělska bude mít, při účasti výše uvedených osob, zcela jistě značný nežádoucí politický ohlas ve sdělovacích prostředcích a politických kruzích západních států, včetně prostředí čs. emigrace a politické opozice v ČSSR. Jeho cesty bude zřejmě opětovně zneužito /jako tomu bylo při jeho posledním výjezdu do Itálie v roce 1988/ především levicově orientovanými západními politickými stranami k nastolení problémů spojených s politickou rehabilitací představitelů pražského jara, jakož i k vyvýjení nátlaku na sovětské a čs. vedení v otázce přehodnocení vstupu spojeneckých vojsk států Varšavské smlouvy v roce 1968 do ČSSR, anulace "Poučení" apod.

Z vnitropolitického pohledu dojde v případě výjezdu DUBČEKA k posílení jeho politických ambicí i vlastní prestiže.

DUBČEK se začal v posledním období výrazněji orientovat na kontakty s představiteli tzv. nezávislých iniciativ v Bratislavě a v Praze. Předpokládá, že v brzké budoucnosti musí v ČSSR zákonitě dojít k podobné situaci jako v PLR, kdy oficiální místa budou muset zasednout ke "kulatému stolu" s nezávislými iniciativami a jednou z osob, která bude k jednání přizvána, bude i on sám.

/II. správa SNB/

Rozdělovník:

- s. Jakeš
- s. Husák
- s. Adamec
- s. Indra
- s. Lenárt
- s. Fojtík
- s. Janák
- s. Knotek
- s. Johanes
- s. Hegenbart

vedam! FMW
(předseda SSSR?)
I., II. a XII. správa SNB

Úmrtí emigrantského kněze NOVOTNÉHO z Vídne

Dne 25. května 1989 zemřel ve Vídni emigrantský kněz Josef NOVOTNÝ, jeden z hlavních organizátorů nepřátelského ovlivňování a materiální a finanční podpory tajných struktur katolické církve v ČSSR. Jeho pohřbu se dne 7. června 1989 ve Vídni mají mimo jiné zúčastnit kardinál GROER, emigrantský biskup ŠKARVADA a další představitelé čs. kněžské emigrace. Pozván byl také pražský světící biskup LEBEDA; kardinál TOMÁŠEK údajně ze zdravotních důvodů přijet nemůže.

GROER by chtěl přítomnosti ŠKARVADY a LEBEDY využít k posouzení situace katolické církve v ČSSR a stanovení forem její podpory ze strany rakouské církve. Na programu jednání by měla být i otázka další existence českých řádů ve Vídni.

Pohřbu NOVOTNÉHO, jako "představitele svobodné exilové církve, který zasvětil celý život obrodě katolicismu v ČSSR", má být ze strany emigrace a sdělovacích prostředků využito k útokům proti církevní politice čs. státu.

/I. správa SNB/

Rozdělovník:

s. Jakeš	s. Lenárt
s. Husák	s. Fojtík
s. Adamec	s. Johanes
s. Indra	s. Hegenbart

*vedam' fmr
(představitel SSSR ?)
I., II. a XII. správa SNB
Všechny kruje*

Jednání smíšené komise EHS-ČSSR

Vzhledem k neujasněnosti představ v ES o příštích záměrech vedení ČSSR v oblasti politické a ekonomické přestavby se u komise ES /KES/ projevuje určitá váhavost v otázce dalšího přístupu k ČSSR. Dosavadní čs. postup v uvedených oblastech hodnotí ve srovnání s MLR a PLR jako příliš zdrženlivý a poukazuje přitom na to, že v ČSSR zůstává nevyřešena řada problémů v humanitární oblasti.

Váhavé hodnocení ČSSR ze strany KES a její deferenciační přístup vůči ZSS se promítou do jednání smíšené komise EHS-ČSSR, které proběhne v Praze ve dnech 1. a 2.6.1989. KES očekává, že v průběhu jednání smíšené komise budou projednány pouze procedurální otázky.

Delegace ES bude na jedné straně sondovat, zda a kdy hodlá ČSSR navrhнуть jednání o uzavření dohody typu ES-MLR, ale na druhé straně se bude vyhýbat konkrétním příslibům o připravenosti ES k těmto jednáním. Podle prozatím převládajícího názoru v ES to připadá v úvahu až po roce 1992. Podle stanoviska KES bude případná změna názoru ES záviset i na dalším vývoji přestavby v ČSSR.

Delegace ES bude souhlasit na základě znění dohody EHS-ČSSR s "povinným" zvýšením kontingentů zbožových položek méně citlivých pro EHS. V tomto případě se promítne úsилí ES preferovat vztahy s MLR a PLR. Za dosavadní politické ústupky MLR a PLR v oblasti lidských práv bude KES upřednostňovat požadavky těchto zemí na úkor ostatních ZSS.

KES očekává, že jednání smíšené komise bude rutinní a bezkonfliktní záležitostí, nezatíženou příliš politickými problémy.

/I. správa SNB/

Rozdělovník:

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra
s. Lenárt

s. Johannes
s. Hegenbart

vedam' fmr
(představitel ŠSSR?)
ř. a ř. správce SNB

Názory kardinála TOMKA na některé otázky života katolické církve
v ČSSR

Během svého pobytu v ČSSR v květnu 1989 vyjádřil kardinál TOMKO některé názory na církevněpolitické otázky, týkající se vztahu čs. státu a katolické církve.

Ocenil skutečnost, že probíhá dialog mezi Vatikánem a ČSSR, který podle jeho názoru při dobré vůli obou stran přinese nakonec kladné výsledky. V této souvislosti uvedl, že Vatikán kladně hodnotí čs. zástupce při jednáních V. JANKO. Jde podle něho o člověka, který má zájem, aby se našly cesty k společnému porozumění mezi čs. vládou a Svatou stolicí. Je však prý škoda, že V. JANKO nemůže sám rozhodovat o církevních otázkách a že je jenom zprostředkovatelem, což činí započatý dialog zdlouhavým a poněkud těžkopádným.

TOMKO se zmínil rovněž o velkém zájmu papeže navštívit ČSSR. Tvrdil, že přes skutečnost, že papež má naplánované zahraniční cesty již do roku 1993, byl vždy v případě pozvání do Československa ochoten změnit svůj program.

Zdůraznil zájem Vatikánu na obsazení košické diecéze a na jmenování ordináře HIRKY z Prešova světícím biskupem řeckokatolické církve. Uvedl, že HIRKA zanechal během loňské soukromé audience na papeže velmi dobrý dojem a že tento pověřil arcibiskupa COLASUONNA, aby se otázce jmenování biskupa řeckokatolické církve na Slovensku při jednáních s ČSSR přednostně věnoval. Podle TOMKA se proti jmenování HIRKA stavějí Ukrajinci z Východní kongregace, kteří o něm rozhlašují, že "slovakizuje" v rámci své diecéze ukrajinské farnosti. Tito ukrajinští činitelé ve Vatikánu prý prosazovali jmenování biskupem kněze POTAŠE.

Při kladném hodnocení změn, ke kterým dochází v SSSR, TOMKO

vyslovil přesvědčení, že existuje naděje na legalizaci uniatské církve na Ukrajině. Stejného názoru jsou podle něho i ukrajinskí představitelé ve Vatikánu. TOMKO v této souvislosti velmi zdůrazňoval, že papež Jan Pavel II. by velmi rád přijal M. GORBAČOVa v soukromé audienci v době jeho návštěvy v Římě.

Poznatky je nutno považovat za cílené, určitým způsobem však naznačují zájmy a záměry Vatikánu.

/I. správa SNB/

Rozdělovník

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra
s. Lenárt
s. Fojtík
s. Lúčan
s. Janák
s. Knotek
s. Hegenbart

*Vedení FMW
(představitel SSSR ?)
I. a XII. správa SNB*

K aktuálním otázkám americko-československých vztahů

Ministerstvo zahraničních věcí USA zaslalo své Stálé misi při OSN v New Yorku hodnocení výsledků 6. kola jednání stálé československo-americké komise pro humanitární otázky, které se konalo počátkem dubna 1989 v Praze.

Ministerstvo zahraničních věcí USA hodnotí výsledky jednání pro americkou stranu jako velmi úspěšné, neboť USA se podařilo prosadit americkou koncepci podmiňující vývoj vzájemných vztahů "zlepšováním chování ČSSR v oblasti lidských práv". V hodnocení se konstatuje, že československá strana nepřímo přiznala nedostatky právní úpravy otázky lidských práv a učinila ústupky v konkrétních případech /HAVEL, CIBULA, HLAVÁČ, DEVÁTÝ/, v čemž americká strana spatřuje efektivnost svého postupu vůči ČSSR.

K části jednání týkající se omezení pohybu čs. diplomatů v New Yorku a v USA vůbec STADEP konstatuje, že čs. straně zjevně více záleží na ZÚ USA ve Washingtonu, než na Stálé misi při OSN v New Yorku.

Součástí informace STADEP je rovněž hodnocení návrhu generálního tajemníka ÚV KSČ M. JAKEŠE na vytvoření pásmo dobrých sousedských vztahů a ekologické iniciativy předsedy vlády ČSSR L. ADAMCE, neboť "příliš zdůrazňují regionální aspekt a vylučují tak USA z přímé účasti na jednáních". Ministerstvo zahraničních věcí USA zastává názor, že NSR by z uvedených návrhů mohla v budoucnosti vytvořit obdobný problém jako v současnosti s raketami krátkého doletu.

Americkým diplomatům se proto ukládá diskreditovat návrh M. JAKEŠE jako izolovanou iniciativu bez vztahu na vídeňská jednání 23 zemí o konvenčním odzbrojení a 35 zemí o opatřeních na posílení

důvěry, neboť může vést k prohloubení spolupráce středoevropských zemí a omezit vliv USA.

Návrh L. ADAMCE má pozitivní dopad v zemích západní Evropy a snižuje tak úsilí USA o dosažení izolace ČSSR v rámci Evropy pro "porušování lidských práv a pomalý postup přestavby". Ministerstvo zahraničních věcí USA spatřuje nebezpečnost uvedených čs. iniciativ v tom, že by mohly vyvolat aktivity dalších zemí obdobné návrhu britské premiérky THATCHEROVÉ na projednávání ekologických otázek v Radě bezpečnosti OSN. Toto je v přímém rozporu s politickou linií současné administrativy.

Návrh THATCHEROVÉ vyvolal na ministerstvu zahraničních věcí USA značné znepokojení, protože není plně v intencích amerického postoje k realizaci myšlenky ekologické bezpečnosti. Navíc by mohl v pozitivním smyslu ovlivnit naděje ZSS na prosazení návrhu k zabezpečení mezinárodního míru a bezpečnosti, předloženého jimi v OSN.

Pro americkou diplomacii by zvýšení pozornosti vůči iniciativám ČSSR a následně i ke komplexnímu návrhu k zabezpečení mezinárodního míru a bezpečnosti znamenalo neúspěch.

/I. správa SNB/

Rozdělovník

- s. Jakeš
- s. Husák
- s. Adamec
- s. Indra
- s. Lenárt
- s. Fojtík
- s. Johanes
- s. Hegenbart
- s. Štefaňák

*Vedení FM
(představitel SSSR?)
I. a II. správa SNB*

K některým aspektům současného postupu Vatikánu vůči ČSSR

Výroky vatikánských představitelů arcibiskupa COLASUONNA a vedoucího sekce pro styky se státy Státního sekretariátu SODEANA, učiněné ve vatikánském rozhlase, respektive před diplomatickým sborem při Vatikánu o "pozitivním vývoji" relace Vatikánu s ČSSR, je nutno hodnotit jako účelové a jako vnější součást současné celkové taktické linie tzv. východní politiky Vatikánu a jeho postupu vůči ČSSR.

Podle interních hodnocení vatikánských činitelů, ale například i expertů příslušných oddělení Rádia Svobodná Evropa, výsledky dosažené při jednáních vatikánské delegace v dubnu 1989 v Praze pouze potvrzuje výchozí vatikánskou platformu při jednáních s ČSSR, podle níž "Praha nemůže jít ve svém kursu vůči církví a věřícím zcela v rozporu s politikou prováděnou v této oblasti Moskvou vůči pravoslavné církvi a zaměřenou také na zlepšení vztahů s Vatikánem. Čs. vedení rovněž nemůže provádět tvrdou politiku vůči církvi a věřícím z toho důvodu, že je zainteresováno na stimelení společnosti v zájmu realizace svého kursu na ekonomické i politické reformy". Podle názoru uvedených kruhů pak značnou roli hraje zájem ČSSR odstranit překážky na cestě spolupráce se západními zeměmi, především NSR, jež systematicky obviňují ČSSR z porušování lidských práv, včetně náboženské svobody.

Současný vatikánský postup vůči ČSSR odpovídá plně papežově hodnocení, podle něhož probíhají ve východní Evropě procesy, které otvírají pro katolickou církev značné možnosti. Vatikán však podle papeže nesmí šance, které se mu zde nabízejí, promarnit unáhleným postupem. Proto vatikánská diplomacie musí opatrн, ale ofenzívн podporovat reformní procesy v jednotlivých socialistických zemích, přičemž však musí mít neustále na paměti vzájemnou propojenosť mezi růstem vlivu církve v jedné zemi a možnými reakcemi na tuto skutečnost.

v dalších státech socialistického společenství. V zájmu Vatikánu je rozvíjet vliv katolické církve současně ve všech těchto zemích. Papež zatím nejpozitivněji hodnotí vliv reformních procesů na postavení církví v SSSR, PLR a MLR.

Směrnice Jana Pavla II. k "opatrnému, ale ofenzívnímu postupu" vůči ZSS se plně promítla do postupu vatikánské delegace při jednáních v Praze, ve způsobu, jakým uskutečňovala kanonická šetření, a nakonec i v setkání s představiteli nelegálních církevních struktur - tajným biskupem OTČENÁŠKEM a laikem MÁDREM. COLASUONNEM provo-kačně přednesená možnost navrhnut za sídelního biskupa do Litoměřic OTČENÁŠKA přitom nebyla pouhým excesem; je v podstatě pokračováním Vatikánem již nastoupeného trendu začlenění jisté části "tajné církve" do oficiálních církevních struktur s cílem posílit jejich politickou militantnost.

Průběh jednání v Praze, oficiální reakce vatikánských představitelů po jejich skončení, různé cílené informace i konkrétní rozvědné poznatky umožňují následovně konkretizovat bezprostřední cíle vatikánské diplomacie ve vztahu k ČSSR:

- dosáhnout co nejdříve obsazení všech, nebo většiny vakantních biskupských stolců, aniž by přitom přistoupila na kompromis v otázce členství kandidátů na biskupy v organizaci Pacem in terris;
- ustavit bezprostředně po docílení tohoto stavu celostátní jednotnou biskupskou konferenci. Mezitím usilovat o jmenování arcibiskupů z řad kandidátů či již ustanovených biskupů, kteří by ve vztahu k duchovním i věřícím eliminovali vliv biskupů, zachovávajících loajálnější vztah ke státním orgánům. To se promítá v úsilí jmenovat apoštolského administrátora v Trnavě SOKOLa arcibiskupem a v opakovane snaze prosadit dr. VAŇÁKA přímo do funkce arcibiskupa v olomoucké diecézi. V tomto případě Vatikán možná kalkuluje s osobou VAŇÁKA jako s alespoň dočasným nástupcem kardinála TOMÁŠKA při řízení diecézí v českých zemích;

- "rekompenzovat" ochotu čs. politických míst jednat o obsazení diecézí obecnými politickými prohlášeními naznačujícími pokrok v bilaterálních vztazích, ale i určitými konkrétními kroky směřujícími k realizaci některých čs. požadavků - zásah proti obsahu vysílání Rádia Vatikán a přísliby dalších obdobných "pozitivních" vatikánských kroků. Váhu uvedených prohlášení vatikánských činitelů měla přitom zřetelně umocnit skutečnost, že byla učiněna v době, kdy ČSSR byla vystavena útokům prakticky všech dalších západních signatářských zemí ZA KBSE v souvislosti s lednovými demonstracemi a postihy jejich organizátorů;
- propojit oficiální církev a nelegální struktury, část z posledně jmenovaných převést do oficiální církve. Získat tak větší vliv na veškeré církevní dění v ČSSR. Na jedné straně využít katolických aktivistů v církevních laických orgánech, jež by s sebou přineslo vytvoření biskupské konference, na druhé straně pak účinněji kontrolovat postup nelegálních struktur, eliminovat některé jejich aktivity, jež neodpovídají podle vatikánského hodnocení momentálnímu stupni vývoje "reformačního procesu" v ČSSR a naruší celkový taktický postup vatikánské diplomacie. Politické požadavky vůči státu by stále více měla přednášet oficiální hierarchie; určitá část tajných struktur, mající zkušenosti z organizátorské a propagandistické práce mezi věřícími, by pak nadále měla působit jako iniciační a nátlakový faktor, ovšem v důsledné koordinaci postupu s Vatikánem a biskupy. Někteří mladí aktivisté nelegální církve by se měli podle vatikánských záměrů stát posluchači nově zřízených bohosloveckých učilišť, o jejichž otevření Vatikán usiluje. Do oficiální pastorační praxe by měli přejít duchovní, kteří jsou zatím mimo pastoraci;
- zavést "permanentní dialog" s čs. vládou, přicházet s iniciativami, na něž by čs. strana musela neustále reagovat, pokud by se nechtěla vystavit kritice za neplnění závazků vyplývajících ze ZA KBSE. V této souvislosti je například typická snaha Vatikánu uskutečnit další kolo jednání s ČSSR v období svatořečení Anežky Přemyslovny v Římě v listopadu 1989, a tak si "automaticky" zajistit účast představitelů čs. státu na této církevní, široce koncipované akci.

I když představitelé vatikánské diplomacie SODANO i COLASUONNO interně ocenili postup čs. delegace při jednáních, která se prý vzdala dřívějšího prosazování "nereálných požadavků", t.j. členů Pacem in terris na biskupská místa, vatikánský "optimismus" nesdílejí z pochopitelných důvodů nejen příslušníci čs. kněžské emigrace, ale ani někteří členové diplomatického sboru při Vatikánu. Diplomati z Rakouska a Jugoslávie se například vyjádřili, že případné urychlené obsazení všech vakantních diecézí v ČSSR bude pro čs. vládu nástrojem, kterým otupí kritiku západních politických míst i hromadných sdělovacích prostředků a umožní jí prezentovat dobrou vůli při plnění závazků z vídeňské následné schůzky. Podle názoru jmenovaných může čs. strana stejně výhodně využít i aktu svatořečení Anežky Přemyšlenské, zejména ve vztahu k věřícím v ČSSR. Postup čs. strany může však podle nich také eliminovat negativní vliv čs. kněžské emigrace.

Na skutečnost, že Vatikánem prezentovaný začátek "nové etapy" ve vztazích s ČSSR by mohl mít pozitivní dopad především pro ČSSR, upozornili COLASUONNA emigrantský slovenský biskup HRUŠOVSKÝ a bývalý vatikánský diplomat při OSN dr. KRČMÉRY, jenž se značně angažuje v podpoře nelegálních struktur církve na Slovensku. Vyslovili zároveň obavu o další osud slovenské kněžské emigrace. COLASUONNO údajně jejich námitky odmítl s tím, že současný vývoj v relaci s ČSSR je integrální součástí celkového postupu Vatikánu vůči socialistickým zemím.

Je zřejmé, že kněžská emigrace se bude i nadále pokoušet ovlivňovat vatikánskou politiku vůči ČSSR, konkrétně pak při výběru kandidátů na biskupské stolce, a že k tomu, jako v případě dr. KRČMÉRYho, využije svých kontaktů i na nejvyšší vatikánská místa. Dá se však předpokládat, že Vatikán bude nadále jejich vybraných příslušníků využívat zejména k podpoře přetravajících struktur tajné církve v ČSSR, k protičeskoslovenským akcím, jimiž se jeho vlastní diplomacie nebude chtít z taktických důvodů zatěžovat. Na stanovenou koncepci postupu Vatikánu vůči ČSSR však nebudou mít podstatný vliv.

Navíc, jak dokumentují i poznatky z nedávné návštěvy kardinála TOMKA na Slovensku, Vatikán kalkuluje s možností postupně zapojit méně zkompromitované kněze - emigranty do struktury oficiální církve v ČSSR, zpočátku například jako vyučující na bohosloveckých fakultách.

/I. správa SNB/

Rozdělovník

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra
s. Lenárt
s. Fojtík
s. Lúčan
s. Janák
s. Knotek
s. Johanes
s. Hegenbart

*Vletem! FMV
(přeletomitel SSSR?)
I. II. a XII. správa SNB*

Přípravy k pohřbu Imre Nagye v MLR

V Maďarsku pokračují intenzívní přípravy k pohřbu Imre Nagye a jeho spolupracovníků, který má proběhnout 16.6.1989 v Budapešti. Hlavními organizátory pohřbu jsou maďarské opoziční skupiny⁺, které ho chtějí využít k demonstrování svých sil a vlivů. Plánují, že v průběhu pohřebního průvodu Budapeští budou proneseny projevy ostře kritizující MSDS a žádající plnou rehabilitaci obětí politických represí 50. let. Předpokládá se účast několika tisíc osob a rovněž delegací ze všech okresů MLR.

Organizátoři pozvali k účasti na pohřbu představitele opozice ze socialistických zemí, včetně L. WALESY a byli ujištěni, že do Budapešti přijede "reprezentační" delegace Solidarity. Příjezd přislíbilo rovněž mnoho pracovníků sociálně-demokratických a lidových stran ze Západní Evropy.

Vedení MSDS dosud nepřijalo žádná rozhodnutí o účasti představitelů stranického vedení na pohřbu. Stupeň zastoupení je také závislý na průběhu procesu rehabilitace I. Nagye. Generální prokurátor MLR shromáždil všechna akta, včetně tajného soudního přelíčení proti bývalému premiérovi, s cílem provést revizi rozsudku. Podle mínění západních pozorovatelů je možno očekávat plnou právní rehabilitaci zejména proto, že J. Kádár - považován opozicí za hlavního viníka smrti Imre Nagye - byl odvolán z ÚV MSDS a uvolněn z vedoucí funkce ve straně.

⁺ Maďarské demokratické fórum, Svaz svobodných demokratů, FIDESZ, Maďarská sociálně-demokratická strana, Strana malých soukromníků, Lidová strana, Sdružení Bajcsy-Zsilinski, Sdružení nezávislých pracovníků/

Oznámení rozhodnutí o zproštění viny se očekává ještě před pohřbem, avšak politická rehabilitace bude provedena v pozdějším období, po zakončení činnosti stranické komise ustanovené ke zhodnocení událostí roku 1956.

V případě navázání dialogu státního vedení s opozičními skupinami v rámci maďarského "kulatého stolu" a zavázání se organizátorů pohřbu k zajištění klidu dne 16.6., připouští se možná účast premiéra M. Nemetha a I. Pozsgaye. Nepočítá se však s účastí K. Grosze, protože se soudí, že by to urychlilo rozdělení v MSDS a formování maďarské komunistické levice.

/Představitel FMV v PLR/

Rozdělovník

členové a kandidáti PÚV KSČ
s. Hegenbart

*vedení fmv
(představitel sssr?)*

I., II. a XII. správce SNB

Prohlášení diplomatů zemí EHS k rozvoji kulturních kontaktů s Polskem

Diplomaté zemí EHS, akreditovaní ve Varšavě v kulturních odděleních ZÚ, provedli v poslední době speciální analýzu nadcházejících změn v polské kultuře po jednáních u "kulatého stolu" a na tomto základě analýzu perspektiv rozvoje kulturních kontaktů "dvanáctky" s Polskem.

K viditelným příznivým změnám v polské kultuře diplomaté EHS počítají mimo jiné: svobodu organizování opozice a Solidarity s NZS, tvoření početných fondů pro kulturu a také rozšíření televizního a divadelního repertoáru o kontroverzní programy a díla. Mimo těchto pozitivních tendencí, diplomaté Společenství soudí, že rozvoj polské kultury je nadále brzděn hlubokou hospodářskou krizí, která způsobuje, že se Polsko omezuje na úlohu "exportéra" vlastního kulturního výsledku a stále více omezují import hodnot tohoto druhu ze Západu.

Diplomaté zemí EHS současně poukazují na to, že finanční těžkosti Polska způsobují, že země "dvanáctky", které chtějí zorganizovat na území PLR jakékoli kulturní pořady, nemohou počítat s pokrytím výdajů polskou stranou. Avšak západní země nadále přistupují k diferencovanému financování jiné činnosti, než je vědecko-technická výměna, ze které - jak zdůrazňují diplomaté - mají jejich vlády racionální zisky. Do popředí jsou některými zeměmi EHS dávány návrhy k zorganizování společných pořadů na území Polska, což se setkává nadále s nepřízní šéfů ZÚ, hlavně NSR, Francie, Velké Británie a Itálie. Tyto země - jak hodnotí ostatní členové Společenství - mají již v současnosti vybudované silné individuální kontakty s Polskem a obávají se ztráty "speciálního charakteru" svých kulturních vztahů s PLR. Oficiálním důvodem neuzavření dohod o společných

záměrech, je očekávané negativní hodnocení činnosti Poláky. Tyto záměry mohou být interpretovány jako pokus o navázání kontaktů mezi bloky, což by bylo v rozporu s politikou Polska zachovat si nezávislost ve vlastním táboru.

/Představitel FMV v PLR/

Rozdělovník

členové a kandidáti PÚV KSČ
s. Hegenbart

*vedením fir
(představitel říšské?)
J. a J. správa ŠNB*

Plánovaná návštěva představitelů Evropské demokratické unie v Polsku

Současný vývoj společensko-politické situace ve Východní Evropě ovlivnil určitým způsobem i změnu přístupu Evropské demokratické unie /EDU/ k socialistickým zemím. Ve vztahu ke třem zemím /SSSR, PLR, MLR/ hodnoceným jako průkopnické v realizaci rozsáhlých reforem, vedení EDU přijalo rozhodnutí o navázání kontaktů, jak na vládní úrovni, tak s představiteli jednotlivých stran, církví, odborových svazů a společensko-politických skupin. Podle předem dohodnutých termínů plánovaných návštěv navštíví delegace EDU Polsko ve dnech 29.5. - 1.6.1989, Maďarsko v červenci a SSSR na podzim 1989.

Podle názorů předních pracovníků této organizace chce vedení Evropské demokratické unie získat při návštěvě Polska informace ke změnám ve společensko-politickém systému a hodnocení výsledků jednání u "kulatého stolu", což bude důležitým podkladem k vypracování analýzy o vnitřní situaci v socialistických zemích. Představitelé delegace /místopředseda EDU Bernard Vogel a výkonný tajemník Andreas Khol/, mají v úmyslu vyslovit podporu kursu realizovanému stranicko-vládním vedením, směřujícímu k liberalizaci politického života v zemi, jako nezbytné podmínky reforem v hospodářské sféře.

Bude signalizována připravenost Západu k poskytnutí finanční pomoci Polsku, která bude závislá na způsobu plnění podmínek přijatých polským vedením u "kulatého stolu". V rozhovorech s vedením PLR, delegace EDU plánuje rovněž předložit otázku legalizace dalších opozičních skupin v zemi.

V průběhu setkání s Lechem Walesou se předpokládá projednání perspektiv rozvoje Solidarity v současných podmírkách. V kruzích EDU se připouští, že v prvním období legální činnosti

stoupne počet členů svazu a sympatizujících a Solidarita získá značný počet mandátů v Sejmu pro své reprezentanty. Současně je vyjadřován názor, že bude reálně následovat značné snížení popularity Solidarity ve společnosti, protože v případě dodržování dohod o upuštění od stávek /jako výrazu protestu/, bude donucena rozdělit se s vládou o spoluzodpovědnost za těžkou hospodářskou situaci v zemi. S cílem postavit se proti tomuto nebezpečí by měla Solidarita usilovat o postupnou přeměnu v organizaci nebo politickou stranu, aby mohla v budoucnosti realizovat vlastní linii činnosti. Podle názoru pracovníků EDU, posílení politického směru v práci Solidarity by mohlo posloužit L. Walesovi k širšímu využití programových zásad "pracovní skupiny" vedené A. Gwazdou.

Zvláštní význam přisuzuje vedení EDU navázání spolupráce s představitelem Katolické církve v PLR. V průběhu setkání s kardinálem Glempem mají členové delegace v úmyslu hovořit o vlivu církve na průběh nadcházejících změn v zemi a prodiskutovat otázku uvedení do života strany s křesťansko-demokratickým charakterem.

/Představitel FMV v PLR/

Rozdělovník
členové a kandidáti PÚV KSČ
s. Hegenbart

Nedam! FMV
(představitel SSSL?)
J. "I. správce SNB"

Situace v PLR před volbami

Na zakázku ÚV PSDS byl uskutečněn zvláštní průzkum veřejného mínění k nastávajícím volbám. Podle výsledků průzkumu by se voleb mělo zúčastnit asi 70% voličů, z nichž jen 64% chce odevzdat platné hlasy. Předběžně se pro kandidáty koalice vyslovuje 13,4%, pro opozici 38,4% voličů a 48,2% dosud není rozhodnuto pro koho hlasovat. Pro hlasování považuje 36% voličů za rozhodující program kandidáta, 36,1% osobnost kandidáta a jen 7,8% politickou příslušnost kandidáta.

Podle analýzy jsou v polské společnosti nejvíce diskutované tyto problémy:

- ceny a neúměrnost jejich výše /24,6%/,
- inflace /17,6%/,
- výsledky jednání u kulatého stolu /17,5%/,
- zásobování trhu /14%/,
- špatná hmotná situace rodin /10,9%/,
- krize v zemědělství /7,7%/,
- krize v hospodářství /6,4%/.

Bylo rozhodnuto výsledky průzkumu nezveřejňovat.

Člen politbyra ÚV PSDS A.MIODOWICZ při předvolebním setkání s odborářským aktivem prohlásil, že mzdová situace vyvolala napětí v závodech. Předpokládá, že vrcholu dosáhne na rozhraní srpna a září. Všechny spory s vládou je potřebné do voleb řešit delikátně, později bude možno akce zradikalizovat. K současné situaci dále uvedl, že "nenašel se v Polsku nikdo odvážný, kdo by řekl společnosti, že se nedá nic změnit k lepšímu bez snížení životní úrovně o 33% a rovnováha na trhu bude dosažena až za 10 let".

Předvolební atmosféru narušují studentské akce. V souvislosti s opětovným odmítnutím registrace nezávislého svazu studentů /NZS/ probíhají na 11 vysokých školách ve Varšavě, Bialystoku,

Lodži a Vroclavi okupační stávky, kterých se celkově účastní asi 1000 studentů. Objevují se nejen hesla žádající registraci NZS, ale rovněž hesla "pryč s komunismem", ve Varšavě hesla žádající odstoupení JARUZELSKÉHO. Na dalších vysokých školách proběhly zatím jen podpůrné demonstrace. Na shromáždění studentů varšavské univerzity představitel Solidarity BUJAK uvedl, že Solidarita podporuje boj studentů, ale do voleb to bude jen morální podpora. Vystupování studentů je velmi radikální a hlásají tezi, že nyní již nemají co ztratit, proto uvažují o zřízení protestních forem, včetně hladovek. Olej do ohně přilévají podpůrná prohlášení WALESY, občanského výboru Solidarity a dalších nelegálních struktur. Lze předpokládat, že v tomto týdnu se akce rozšíří.

Vystupování většiny kandidátů opozice na předvolebních shromážděních je nadále agresivní vůči socialistickému zřízení. Stranická propaganda je poněkud aktivnější a na některé útoky již reaguje.

25. 5. přijel do PLR na neoficiální návštěvu z USA Zbigniew BRZEZINSKI. Má připravený bohatý program setkání s představitelem opozice, se studenty katolické univerzity Lublin a jagiellonské univerzity Krakov, návštěvy agitačních středisek Solidarity. Podle názoru západních diplomatů akreditovaných ve Varšavě BRZEZINSKI přijel konfrontovat novou politickou koncepci USA k SSSR a státům Východní Evropy s polskou realitou. Uvádějí, že BRZEZINSKI zastává tezi, že prohlubující se hospodářská krize v socialistických státech způsobí revoluční vystoupení lidu těchto států. Způsobí to vážné ohrožení světového míru, protože SSSR v tomto případě uskuteční intervenci, v jejímž důsledku budou zrušeny všechny dohody a jednání o odzbrojení.

Proto BRZEZINSKI navrhoje zahájení rozhovorů se SSSR, při nichž by přesvědčil a získal SSSR k novému pohledu na vztahy mezi Východem a Západem, což by mělo být modernizovanou verzí Jalské smlouvy. BRZEZINSKI často v rozhovorech zdůrazňuje, že zatím se všechny jeho analýzy a prognózy potvrzují.

26. 5. před budovou generálního konzulátu ČSSR v Katovicích demonstrovalo 12 osob proti výstavbě koksovny ve Stonavě. Skandovali hesla "nechceme takové sousedy", "Stonava vaše, Beskydy naše", "české lopičství". Po dvou hodinách se demonstranti rozešli.

/Představitel FMV v PLR/

Rozdělovník

členové a kandidáti PÚV KSČ
s. Hegenbart

radom! FMV
(představitel SSSR?)
T. a ř. sponzor SNB

archiv
bezpečnostních
složek

